No. 81. **1847.**

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags en Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; voor de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG, 5 JANUARIJ.

Advertentien van acht regels en daar beneden worden tegen *f* 1,75 geplaatst; meer dan acht regels tegen 20 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

Uithoofde van den invallende Feestdag van Driekoningen zal het Nummer van Donderdag 7 Januarij Dingsdag avond verschijnen.

AMSTERDAM, 4 Januarij.

Een paar aanmerkingen op gezegden van den Procureur-Generaal, den heer STAATS EVERS, *betrekkelijk de zaak van den Wel-Eerw. heer* C. GEPKENS

I.

Ne sutor ultra crepidam, zegt een oud spreekwoord. Wij wenschten, dat de heer STAATS EVERS zich dit herinnerd had; dan zou Z.E.G.A. zich onthouden hebben van over de verpligting der priesters tot het biechtgeheim, en over een bij de Katholijken geschat theologisch werk zóó te spreken, als Z.E.G.A. gedaan heeft; dan zou hij zich gewacht hebben van de poging om het zwijgen van den Wel-Eerw. heer Pastoor BOSCHKER tot belasting van den beklaagde G. te doen strekken; en hij zou niet, in eene aanteekening, bij zijn requisitoir gevoegd, de beweerde onzedelijkheid van G, uit het bezit van gedacht theologisch werk, getracht hebben geloofbaar te maken (*).

De Heer Procureur-Generaal zegt in de adstructie van zijn requisitoir (bl. 55): »*Ook valt het my*" terwijl ik de geheimhouding eerbiedig, welke de eerwaardige geestelijke, die zijne diensten bij dit voorval met een voor hem zoo smartelijk gevoel aan deze getuige" (de gewonde) »heeft moeten verleenen, ten opzigte van hare hem gedane belijdenis, pligtmatig in acht neemt, *moeijelijk te gelooven, dat, bijaldien hetgeen* HEM *daarbij is geopenbaard*, in zooverre het de schuld van den beklaagde betreft, met de daaromtrent aan den wereldlijken regter gedane opgave in eenigen, zelfs den minsten, strijd mogt zijn, en alzoo *de strekking ter ontlasting van den beklaagde kon hebben, er, behoudens de voorschriften der Kerk, geen middel te vinden en aan te wenden zou zijn geweest, om die belijdenis tot zulk een, door God en menschen toe te juichen oogmerk dienstbaar te maken.*"

Dat wil zeggen, indien in de biecht, door de gewonde aan den eerw. heer Pastoor gedaan, iets ware voorgekomen, dat tot ontlasting van den beklaagde, ook maar in het minste, dienstig kon zijn, dan zou Z. Eerw. wel een middel gevonden hebben, om dit, behoudens de voorschriften der Kerk op het stuk van het biechtgeheim, aan den regter bekend te maken, en deze bekendmaking zou moeten toegejuicht worden door God en door de menschen. Wat nu moet het besluit hieruit zijn? Blijkbaar, dat, wijl de Pastoor zulk een middel niet gevonden heeft, er ook niets in de biecht is voorgekomen, dat tot ontlasting van G. strekken kon; en al verder, dat, dewijl de gewonde in de biecht omtrent haren aanvaller zeker de waarheid zal beleden hebben, het er voor gehouden moet worden, dat G. die aanvaller geweest is. Zoo moet dan hier het stilzwijgen, door den Eerw. heer Pastoor »pligtmatig" in acht genomen, de schuld van den beklaagde almede helpen bewijzen. Het zoogenaamd bewijs is volstrekt krachteloos, tenzij dan om de onkunde van den heer Procureur-Generaal in de katholijke leer over het biechtgeheim aan den dag te brengen. Die onkunde alleen kan in het zwijgen van den Eerw. heer Pastoor eenige bewijskracht voor de schuld van G. vinden. Wij nemen die onkunde van den heer STAATS-EVERS niet kwalijk; maar wij jammeren er over, dat zij, zoo natuurlijk bij den protestant, zoo noodlottig bij den Procureur-Generaal is; wij jammeren er over, dat zij, bij de regters gevonden, de oorzaak kan worden eener valsche overtuiging en van eene veroordeeling, die op eene dwaling des regters berust; wij jammeren er over, dat, ter oorzake van deze en dergelijke onkunde, de katholijke priester, in ons land, ligtelijk het slagtoffer eener regterlijke dwaling worden kan.

Weinig woorden zullen genoeg zijn om te doen zien, dat de bewering van den heer procureur-generaal meer dan ééne dwaling bevat. Z.E.G.A. toch veronderstelt, dat een priester in sommige gevallen, als b. v. het onderwerpelijke, het biechtgeheim mag verbreken; dat het biechtgeheim een voorschrift der Kerk is; dat God en menschen het breken van het biechtgeheim, in het onderwerpelijk geval, zoo vermits daardoor iets, ook maar het minste, tot ontlasting van den beklaagde kon. verrigt worden, zouden toejuichen. Die drie veronderstellingen zijn even zoovele dwalingen.

a.) Nooit kan het geval ontstaan, dat hetgeen onder het biechtgeheim begrepen is, aan wie ook ter wereld bekend gemaakt mag worden. Zoo is, niet het *voorschrift*, maar de *leer* der Kerk. En wat behoort nu tot het biechtgeheim? Dat alles, hetgeen door de biecht aan den biechtvader bekend geworden is, en waarvan de openbaring het Sacrament hetzij voor den biechteling zelven, hetzij voor wie ook, lastig of hatelijk kan maken. Indien de Heer Procureur-Generaal, het Compendium theologiae moralis van »pater LIGORIO," waarmede Z.E.G.A. bekend schijnt te zijn, had willen openen, dan had hij daar (*Tract. de pœnit. — de sigillo confessionis*) het volgende kunnen lezen: »Sigillum hoc est obligatio juris divini strictissima *in omni casu, etiam quo integri regni salus periclitaretur*, ad tacendum, etiam post mortem pœnitentis, dicta in confessione, id est in ordine ad absolutionem sacramentalem, omnia quorum revelatio sacramentum redderet onerosum vel odiosum." De Heer Procureur-Generaal make nu de toepassing van dit beginsel op het onderwerpelijk geval, en Z.E.G.A. zal moeten erkennen, dat, kondc de Eerw. Heer BOSCHKER, door het breken van het biechtgeheim de onschuld van G. ontegenwerpelijk bewezen hebben, Z. Eerw. daartoe echter geene vrijheid had, immers het *biechtgeheim verpligt ten strikste in ieder geval, zelfs wanneer het behoud van gansch een koningrijk in gevaar is.*

b). Maar, zegt de heer Procureur-Generaal, hoezeer de Eerw. heer Pastoor nu die vrijheid niet had, er zou wel een middel geweest zijn om hem die, behoudens de voorschriften van de Kerk, te verschaffen. Z.E.G.A. meent dus, dat het biechtgeheim een voorschrift der Kerk is; en juist die meening is eene dwaling. Ware het een voorschrift der Kerk, dan kon het, zoo wel in het algemeen als in bijzondere gevallen, b. v. om een onschuldige te behouden, opgeheven worden; maar het biechtgeheim is een goddelijk voorschrift, voortkomende van den goddelijken Insteller der biecht; en dat dit zoo is, *leert* de Kerk. Daarom lezen wij in de aangehaalde woorden: *obligatio juris divini*, eene verpligting van *goddelijken regtswege*. En van zoodanige verpligting kan volgens hetzelfde *Compendium theol. mor. (de legib. — de potestate dispensandi)* ook de Paus niet dispenseren. Derhalve bestond er geen middel om, behoudens de voorschriften van God en de leer der Kerk, den Eerw. heer Pastoor van Groenlo de vrijheid te verschaffen, om het biechtgeheim te verbreken, om iets, hoe gering ook, uit de biecht te openbaren, dat kon doen oordeelen, dat MARIA WIEGERINK eene valsche getuigenis had afgelegd. Bij de zekerheid van de onschuld des kapellaans, uit de biecht van M. verkregen, en bij de zekerheid, dat hij, door het breken van het biechtgeheim, die onschuld kan doen erkennen, moet Z. Eerw. zwijgen, en des noods zijn voormaligen kapellaan het schavot zien beklimmen. Laten wij er in het voorbijgaan bijvoegen, dat de nu veroordeelde zelf, indien hij door eene openbaring uit eene of andere der biechten van zijne beschuldigster zich zou kunnen redden, hem niet te min die openbaring ongeoorloofd is: zwijgen moet hij, en zich, des noods, den beul overleveren.

Het verwondert ons niet, dat de heer STAATS EVERS dit niet begrepen heeft. In zijne qualiteit van protestant houdt hij de biecht geenszins voor eene goddelijke, maar slechts voor eene kerkelijke instelling; zeer consequent aan deze meening spreekt hij van het biechtgeheim als van een voorschrift der Kerk. Maar als Procureur-generaal moest Z.E.G.A. zich op het katholijke standpunt geplaatst en van daaruit zijn oordeel gevormd hebben; immers niet op het protestantsche, maar op het katholijke standpunt, treft men de verpligting van het biechtgeheim aan. Ongelukkig voor den kapellaan G., indien het zijnen regters, nagenoeg allen protestanten, gegaan is als den Procureur-Generaal. Ons heeft de vermelding van de biecht der gewonde, zoo als die voorkomt in het arrest van het Hof, een zeer pijnlijken indruk gemaakt.

c.) Men zal nu duidelijk genoeg inzien, waarom wij ook de derde veronderstelling van den heer Procureur-Generaal eene dwaling genoemd hebben. Immers, noch God, noch de menschen kunnen toejuichen, wat slechts met verkrachting eener goddelijke wet geschied zou zijn. Intusschen moeten wij doen opmerken, dat de betrekkelijke woorden van den heer Procureur-Generaal ook eene andere beteekenis kunnen hebben. Want niet eigenlijk de eventuëele verbreking van het biechtgeheim, maar het *oogmerk*, waartoe deze in dit geval zoude plaats hebben, wordt goddelijke en menschelijke toejuiching waardig gekeurd. De beteekenis zou dus kunnen zijn, dat, ter oorzake van dit goed geachte oogmerk, het biechtgeheim wel zou opgeheven zijn geworden, indien er dat oogmerk door had kunnen bevorderd worden. Dit zou men kunnen opnemen als eene bedekte beschuldiging der *Kerk* en van den Eerw. Heer BOSCHKER, namelijk als waren zij bereid de leer te volgen: het doel wettigt de middelen. Wij gelooven echter niet, dat deze zin in die woorden moet gezocht worden, en wij maken er slechts melding van om zoodanige duiding tegen te spreken.

E.

(*) Het is *mogelijk*, dat deze aanteekening niet van den heer Procureur-Generaal zelven afkomstig is; in allen gevalle komt zij van iemand, die én in de geheimen der zaak was ingewijd, én aan de onzedelijkheid van G. wenschte te doen gelooven. Het spreekt van zelf, dat wij niemand anders dan den schrijver der aanteekening er voor verantwoordelijk willen stellen.

Het is curieus te zien, hoe de verschillende dagbladen bij den aanvang van het jaar, in het uiten der wenschen, zich in allerlei kronkelingen plooijen, om elk naar zijne opvatting, het verledene veroordeelend, de toekomst vreezend, de regering, dat is het ministerie, een spoedigen val toe te bidden. De eenstemmigheid der vrije pers, onder het bonte kleed van verschillende vormen, snaaksch of ernstig, lagchend of treurend, vormt een geheel, dat de aandacht van ieder nadenkend lezer overwaardig is. Wij bevelen het vooral der regering aan. De lezing dier wenschen moge haar pijnlijk vallen, zij getrooste zich de smart van de bedeelde kritiek, en van den vorm, waarin zij wordt voorgedragen; beide zullen haar dienstig zijn, om een overzigt te erlangen over den toestand der opiniën in het land, welke hoe langer zoo meer vijandig gezind wordt, en verontrustend moet voorkomen, vooral aan hen, die zich voorzitten om het *status quo* te behouden.

Van de inhechtenisneming van Jan ter Linde — niets!

'sGRAVENHAGE, 4 Jan. De arrondissements-regtbank alhier heeft heden uitspraak gedaan in de beide zaken, voor die regtbank aanhangig, tegen den schrijver van den *Asmodee* en den *Burger*.

Allereerst is vonnis geveld in de zaak betreffende een artikel in *de Burger*, n°. 9 en 10, en waarin zou zijn gepleegd laster tegen den inspecteur der registratie, als zoude deze, door eene voordragt bij den Minister van Financiën, eene benoeming geprovoceerd hebben, ten einde daardoor, tegen een geringen prijs, in het bezit te geraken van een buitengoed, den te benoemen persoon toebehoorende.

De Regtbank, — aannemende dat een inspecteur de registratie is een openbaar ambtenaar met magt bekleed, zoodat de actie kon worden ingesteld door het openbaar Ministerie, *zonder* klagte der beleedigde partij, — heeft evenwel, op grond, van het onbestemde der uitdrukkingen den beklaagde *vrijgesproken*.

De tweede uitspraak betrof de ingestelde actie van den Heer Box, Directeur van het *Journal de la Haije* wegens een artikel voorkomende, In N°. 51 van den *Asmodée*, aanvangende met de woorden: »*Et vous Mr. Box*" en eindigende met: »*O triomphe du scandale et de l'immortalité.*"

De Regtbank heeft ook in dat artikel geen *laster* aanwezig bevonden maar wel beleedigende uitdrukkingen, en den beklaagde misdien tot eene boete van *f* 50. verwezen

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 1 Januarij. De gelukwenschingen ten hove, ter gelegenheid van het Nieuwjaar, zijn dit jaar bijzonder levendig geweest, ter zake van de tegenwoordigheid van de jeugdige hertogin van Montpensier. Het muziek van alle regementen heeft zich als naar gewoonte gisteren ... onder de vensters van het paleis den Tuilleriën doen hooren. Mgr. Affre, Aartsbisschop van Parijs, heeft gisteren morgen met de volgorde der gelukwenschingen een aanvang gemaakt.

MADRID, 26 December. Er is thans veel sprake van het zenden van een pauselijken nuntius naar Madrid. Intusschen vermeenen wij te weten, dat deze tijding nog niet zeker is. Ofschoon de voordragt daartoe aan het H. Collegie is gedaan, heeft Z. H. dezelve nog niet bekrachtigd en heeft men de keuze van den persoon nog niet bepaald.

— Men verzekert, dat het ministerie wederom eene crisis ondergaat.

ENGELAND.

LONDEN, 31 December. Lord John Russell heeft onlangs aan de liberale leden van het Huis der Gemeenten een rondgaanden brief doen toekomen, waarbij zij worden uitgenoodigd om de eerste zittingen van het Parlement, dat den ... geopend wordt, bij te wonen, vermits er, zoo als hij zegt, belangrijke onderwerpen zullen behandeld worden.

— Men verzekert, dat in weerwil van de vele aanvragen van ... enz., de prijzen van het ijzer niet zullen verhoogd worden, dewijl deze maatregel eene verhooging van salaris zou na zich slepen, hetwelk te zeer op de kleine fabrikanten zou drukken, wier winsten reeds zeer gering zijn wegens den hoogen prijs der grondstof.

De berigten uit de Vereenigde Staten dd. 9 December berigten de opening van het Congres op den 7 dier maand. De boodschap van den president gewaagt hoofdzakelijk van den oorlog met Mexico, waarbij de handelwijze der Unie in dit opzigt in het schoonste daglicht wordt gesteld, alsmede over de aansluiting van Texas. De staat der finantiën wordt als zeer voldoende voorgedragen. Echter zal tot dekking der oorlogskosten eene nieuwe leening worden gesloten.

Tijdingen uit Mexico gewagen van nieuwe voordeelen door de Amerikanen behaald, en van een nieuwen opstand ten voordeele van Santa Anna, die echter zonder gevolg is gebleven.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 31 Dec. Voor eenige dagen las men in een hier uitkomend dagblad het volgend berigt: »Wij hoopten onzen lezers te kunnen aankondigen, dat de vernieuwing van het tractaat van scheepvaart, den 31 Maart 1841 tusschen Engeland en Pruisen gesloten, nog niet heeft plaats gehad. Intusschen hebben alle staten van het Tolverbond besloten, die overeenkomst niet te vernieuwen. Het tractaat eindigt eerst den 1sten Jan. 1848, en ons gouvernement neemt reeds de voorloopige maatregelen; men moet met deze zaak in verband beschouwen de aangeknoopte onderhandelingen met Mecklenburg, de Hanse-steden en Hanover."

Men leest in de *Weser Zeitung* het volgende: »Het schijnt, dat de diplomatie pogingen tot verzoening wil in het werk stellen tusschen het Deensch gouvernement en de Staten van Sleeswijk. Onze Berlijnsche correspondent meldt ons, dat de beide groote mogendheden van Duitschland, met gemeen overleg aan den Koning van Denemarken, de noodzakelijkheid hebben voorgehouden van tegens de opgewondene gemoederen in de beide hertogdommen de meeste gematigdheid te bezigen. Men zegt, dat de Koning van Pruisen deze zaak aan den Koning van Denemarken in een eigenhandigen brief heeft medegedeeld:

»Hiermede staat in verband het volgend berigt, van de kust der Oostzee aan de *Augsb. Zeitung* gerigt:

»Het hof van Copenhagen heeft van St. Petersburg eene nota ontvangen, welke niet van dien aard is, dat zij beantwoordt aan de verwachtingen, die men tot op dezen dag gekoesterd heeft. In die nota geeft men den Koning van Denemarken den raad om alles te vermijden, wat oneenigheden met de Duitsche boven zou kunnen te weeg brengen. Het valt niet moeijelijk om den ... na te gaan, ... deze nota zal hebben gemaakt, en ... gevolgen daarvan zullen zich weldra doen gevoelen."

Men schrijft het volgende van Friburg, dd. 26 December aan het *Journal des Débats*: »Laatstleden Zondag is op het dorp Montet, op den weg van Estavayer naar Payerne, eene meeting gehouden, waaraan de radicalen van Friburg, Waadtland en Neufchatel hebben deel genomen. Nadat men in naam van het souvereine volk een oproerig adres aan het gouvernement van Friburg had goedgekeurd, is de vergadering, onder het aanheffen van de Marseillaansche marsch, uiteengegaan. De prefect van Estavayer, die zich derwaarts had begeven, om de orde te handhaven, is op eene onbeschofte wijze buiten de deur gezet. Daarentegen is het distrikt Morat weder nagenoeg tot rust gekomen, en in alle andere gedeelten van het kanton legt de bevolking de meest bevredigende gezindheid aan den dag.

Intusschen bemoeit zich Oostenrijk voortdurend, en met welligt niet geheel onbaatzuchtige oogmerken, met de Zwitsersche aangelegenheden. Een half radicaal dagblad vermeldt, dat de Oostenrijksche gezant bij den H. Stoel, van Weenen den bijzonderen last ontvangen heeft, om Z. H. den Paus over te halen, de Jesuiten van Lucern en de overige Zwitsersche steden, alwaar deze orde gevestigd is, terug te roepen. Men houdt staande, dat de geheime zending van het raadslid Bernard Meijer van Lucern met dit plan in verband staat. Indien deze pogingen gelukten, dan zouden de kantons, die in hunne zamenspanning tegen Lucern, slechts aan godsdiensthaat hadden gehoor gegeven, zich oogenblikkelijk van het radicaal verbond afscheiden en hunne bondgenooten buiten staat stellen, voor het oogenblik iets te ondernemen (1).

»De commissie tot grondwetsherziening van de stad Bazel zet hare werkzaamheden rustig voort. De wijzigingen, die zij voorstelt, zijn over het algemeen van luttel beteekenis en niet zeer gunstig voor de eischen der radicalen. De Bazelsche patricen beschouwen de October-revolutie reeds als verijdeld. De handwerkslieden, die zich bij de radicalen hadden aangesloten, in de hoop, van door de grondwets-commissie eene soort van Bazelsche Tolvereeniging te doen oprigten, hebben zich kunnen overtuigen, dat eene algeheele vrijheid van nijverheid, zoo wel ten behoeve van vreemden als van inboorlingen, de algemeene wensch des volks is.

»De groote raad van het kanton Thurgau maakt zich gereed om de kloosters op te heffen, die op het grondgebied van dat kanton gevonden worden. Het voorwendsel, dat men gebezigd heeft om aan deze nieuwe schennis van art. 12 der Bondsacte een glimp van regt te geven, is de vrees, dat de kloosterlingen hunne goederen niet wel mogten besturen en zich in het vervolg buiten de mogelijkheid mogten bevinden van hunne schulden te betalen."

Men meldt uit Athene, dd. 15 Dec. het volgende:

»De Engelsche gezant heeft onlangs aan onzen minister van buitenlandsche zaken de volgende nota toegezonden:

»Mij op uw schrijven van 10 September beroepende, waarbij een afschrift gevoegd was van eenen brief van den Heer Kolettis aan den Heer Mussurus, gezant der Verhevene Porte te Athene, waarin eerstgenoemde zich beklaagt over de maatregelen, die naar zijn oordeel aangewend zijn, om naar Griekenland verhuisde Kandioten te misleiden en hen tot den terugkeer naar hun vaderland over te halen, ga ik uit van het beginsel, dat allen, die zich in Griekenland bevinden, onverschillig of zij reeds sedert langer aldaar gevestigd geweest, of uit eenig gedeelte van Turkije derwaarts verhuisd zijn, het onbetwistbaar en onverminderd regt bezitten, om Griekenland te verlaten, wanneer zij dit goedvinden. Toen de drie mogendheden het koningrijk Griekenland daarstelden, hebben zij een vrijen Staat willen stichten, en geenszins eene gevangenis. Het is natuurlijk, dat de Grieksche regering ongaarne ziet, dat Grieken liever naar Turkije verhuizen dan in Griekenland blijven; doch het is de schuld der Grieksche regering zelve, wanneer hare onderdanen aan het eerste den voorkeur geven. Bijaldien de Grieksche ministers in hun stelsel eener slechte regering volharden, en wanneer bij dat slechte beheer van de aangelegenheden des lands, roof, knevelarijen en doodslag toenemen omdat zij straffeloos worden geduld, wanneer noch de bezittingen noch het leven van vredelievende en arbeidzame ingezetenen veilig zijn, dan zou het voorzeker verwondering moeten baren als zij, die het koningrijk Griekenland kunnen verlaten, desniettegenstaande verkozen langer in hetzelve te blijven. Ik hoop, dat gij aan den Heer Kolettis op eene officieele wijze een afschrift van dezen mijnen brief zult toezenden."

Onze minister Kolettis heeft thans een antwoord op deze nota bekend gemaakt, waarin hij, na aangetoond te hebben, dat elke Griek volkomen vrijheid heeft, om indien hij wil, het land te verlaten, in dezer voege voortgaat:

»Gij zult gemakkelijk beseffen hoe aangenaam het mij zou zijn, indien mijn antwoord op de mededeeling die gij in last hadt mij te doen, zich tot het bovenstaande kon bepalen; doch de Grieksche regering heeft niet alleen het regt, maar is zelfs verpligt om met den meesten nadruk beschuldigingen van zich af te keeren, die, ofschoon afkomstig van de zijde van een bevriend gouvernement, echter eene aanranding daarstellen van de eer eener kroon en eens lands, op wier waardigheid en onafhankelijkheid de mogendheden prijs moeten stellen, die zoo grootmoedig hebben bijgedragen tot deszelfs stichting.

Neen voorwaar! de straatrooverijen, de gewelddadigheden, de verwondingen, de sluipmoorden worden in Griekenland niet aangemoedigd, noch straffeloos geduld. Overal en altijd, en ondanks talrijke belemmeringen, heeft de vaste wil der regering kracht verleend aan de wetten. Het leven en de bezittingen der arbeidzame en vredelievende ingezetenen zijn in het land gewaarborgd; dit bewijst de vooruitgang van handel en landbouw. Wie zou er aan kunnen twijfelen, dat, indien de staat van zaken zoodanig ware als lord Palmerston gelooft en zegt, talrijke, ja de geloofwaardigste getuigen zouden opstaan, om met denzelfden moed, waarmede zij eene zeer betreurenswaardige dwaling bestrijden, zulk eene waarheid openbaar te maken. Mij aldus beijverende om een antwoord te besluiten, waartoe de regering van Z. M. den Koning van Griekenland zich op eene zoo onbillijke wijze heeft genoodzaakt gezien, zoude ik in haren naam, in naam der gewigtigste belangen, de regering van Hare Groot-Brittannische Majesteit willen bezweren om zich niet tot beschuldigingen te laten vervoeren, waarvan de strengste onpartijdigheid al aanstonds de ongegrondheid inziet. Ofschoon de Grieksche regering het onaangenaam gevoel uitdrukt, waarmede de depêche, waarop ik de eer heb te antwoorden, haar heeft vervuld, verzekert zij bij herhaling, dat zij met zeer wel dankbaarheid welwillende raadgevingen zou aannemen; en de dankbaarheid zou even groot zijn als thans de regtmatige droefheid is, die zij gevoelt, nu zij aantijgingen moet afwijzen, die op de eer der natie, des Konings en zijner regering zoo smartelijk ingrijpen."

(1) De schrijver is zeer onnoozel, als hij dat resultaat verwacht. De Jesuiten zijn een voorwendsel, meer niet. Als men de Jesuiten zal hebben verwijderd, zal men een voorwendsel hebben weggenomen, maar niet den geest van vernieling, welke Zwitserland, door het loslaten van alle beginselen van orde en regt, teistert. (*Red.*)

Men schrijft van Constantinopel, onder dagteekening van 9 December het volgende: »Gisteren heeft de Oostenrijksche internuntius, baron v. Stürmer, met den minister van buitenlandsche zaken, Ali-Effendi, eene zamenkomst gehad, en, ingevolge zijne volmagt, onderhandelingen aangeknoopt, welke ten grondslag zullen verstrekken aan een te sluiten handels-tractaat tusschen Oostenrijk en de Verhevene Porte. Behalve de minister van buitenlandsche zaken, zijn Tahir-Bey, directeur van de munt, en Tenfik-Bey, directeur der in- en uitgaande regten belast om aan deze onderhandelingen deel te nemen."

(*Schwab. Mercur.*)

BELGIË.

BRUSSEL, 2 Januarij. Il. Donderdag avond zijn HH. MM. van hunne reis naar Parijs alhier teruggekeerd en hebben het kasteel van Laken betrokken.

— Het nieuwe Duitsche dagblad, hetwelk alhier het licht ziet, verzekert, dat de opheffing van het koningrijk Polen in de hooge diplomatieke kringen te Parijs reeds als een *fait accompli* wordt beschouwd, ofschoon men het over het juiste tijdstip van het ten uitvoer brengen van dat plan des Russische autocraats nog oneens is. Hetzelfde dagblad wil weten, dat het besluit aan de kabinetten van Weenen en Berlijn reeds officieel is bekend gemaakt.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

Van 1 tot 2 Januarij zijn ingeschreven.

Voltrokken Huwel.	—	Levenloos aangegeven Zonen	5
Geborenen	29	dito dito Dochters	4
Overledenen	67	Elders overl. en alhier ingeschreven	—

HANDELSBERIGTEN.

Overzigt van het jaar 1846.

GRANEN. op heden is alhier de voorraad als volgt: *Tarwe* 66000 lasten; *Rogge* 16900 id.; *Garst* 4000 id.

HAVER. Tot aan de maand September, bepaalde zich de handel alleen tot consumptie, alstoen zijn er verscheiden orders ter verzending naar Engeland uitgevoerd, waardoor de prijzen merkelijk zijn gestegen, en de voorraad grootendeels is opgeruimd, bestaande op heden, als:

L 350: — *Haver* alhier liggende; L 4000: — id. aan de Zaan.

Den oogst van *Haver* zoo wel in ons land, als buitenlandsch, is over het algemeen bijzonder klein, en merkelijk ligter dan in andere jaren.

Uithoofde der toenemende vraag, voor Engeland, en de hoogere prijzen op alle markten, zoo is het te vreezen, dat er niet veel *Haver* zal aankomen, en de behoeften zal merkelijk toenemen, zoo dat de prijzen, niettegenstaande veel hooger als andere jaren, waarschijnlijk eene belangrijke voordeelige wending zullen nemen, in plaats dat dezelve lager, zoude te verwachten zijn.

De prijzen van *Haver* zijn:
82, 89 ℔ fijne Vriessche ƒ 155, 170, 175; 84, 85 ℔ bl. Gron. dikke ƒ160, 165, 170; 90, 94 ℔ oude dikke ƒ170,

75, 180; 75, 80 ℔ Voer ƒ 140, 150; 70, 70 ℔ nieuwe Noordh. Voer ƒ 122, 126, 136, 140.

Boekweit. Het debiet bij de Grutterijen was gedurende de 4 eerste maanden van dit jaar, tegen alle verwachting aan, belangrijk, grootelijks veroorzaakt door den maatregel van de plaatselijke besturen, om voor de ingezamelde onderstand-gelden zelven hunne aankoopen van bepaalde levensmiddelen te doen. Deze omstandigheid had hare dadelijke terugwerking op den handel; later wakkerde het debiet op. De kwaliteit der inlandsche Boekweit bleef aan de verwachting beantwoorden; de Deensche was van doorgaand redelijke hoedanigheid. Binnenlandsch waren de aanvoeren aanvankelijk gering. Eenige noordelijke kwartieren van ons land trokken successievelijk eenige partijtjes. Op het einde van April worden de prijzen door eenige opgeslagerde verkopen met ƒ 20 à ƒ 25 per last verminderd, doch herstelden zich weldra tot hunne vorige hoogte, waarop zij gedurende de maanden Mei en Junij stand hielden. De schoone vooruitzigten op een nieuw gewas; — de belangrijke daling in Erwten, Boonen, Rijst en andere Grutters-Artikelen, — maar bovenal de bekendheid van eenen niet onaanzienlijken gezolderden voorraad, waren redenen, dat de prijzen van Boekweit ƒ 40 à ƒ 50 per last achteruit gingen. Even als van de andere Granen, zoo was de oogst der nieuwe Boekweit zeer vroeg, reeds ruim half Augustus kwamen de eerstelingen ter markt; — de kwaliteit is extra puik, en het beschot, zoo wel van Veenals Zand Boekweit, algemeen ruim. Ook van Buitenslands zijn de berigten, in beide opzigten, zeer voldoende. De prijzen der nieuwe Boekweit werden op onze markten matig ingesteld, en besteedde men voor de eerste partijtjes weinig boven de prijzen der jarige; dan weinig toevoer van den Boer veroorzaakte op het einde van September eenige prijsverhooging. De voorraad van gezolderde Boekweit is ditmaal merkelijk grooter dan in de laatstvorige jaren. Zoo alhier als aan de Zaan is momenteel te zamen ruim 2000 lasten gezolderd, waarvan 2/3 gedeelte jarige en 1/3 nieuwe Boekweit van diverse kwaliteiten; meerendeels buitenlandsche in entrepôt, en alzoo bij eventuëele vraag, tot export geschikt. — Van Fransche Boekweit is echter het minste voorhanden, en zal de 150 lasten niet te boven gaan, meerendeels in consumptie, en voor dit soort, van goede kwaliteit.

Prijzen: 120 ℔ Gooische nieuwe ƒ 249, 122 ℔ Vriesche dito ƒ 245, 118 ℔ Holsteinsche dito ƒ 230, 116 ℔ dito jarige ƒ 210, 118 ℔ Groninger Veen nieuwe ƒ 225.

ERWTEN, (witte) die in het begin van Januarij op ƒ $10\frac{1}{2}$ stonden, werden op het einde van Maart voor ƒ $5\frac{1}{2}$ en 6 verkocht, bleven op dien prijs tot ongeveer op het einde van Julij, als wanneer, door eenige orders voor den *Rhijn* en levendige vraag voor mesting, de prijzen wederom langzamerhand gerezen zijn tot ƒ $8\frac{1}{2}$, op het einde van October besteed.

Van nieuwe witte is nog zeer weinig aangevoerd, die, even als de graauwe, hoewel onzuiver, echter goed van kwaliteit zijn. De kook echter laat bij enkele partijtjes wel iets te wenschen over. De eerste aangevoerde zijn in September à ƒ $10\frac{1}{2}$ verkocht, en heeft den prijs zich bij eenigen meerderen aanvoer volslt gehandhaafd, daar ik dezelve nu ƒ $10\frac{1}{2}$ en $12\frac{1}{2}$ noteer.

Graauwe liepen van ƒ 13 tot op 5 en 6 terug; later echter kwamen dezelve, door de hooge prijzen der witte Erwten, voor beestenvoeder in aanmerking, en zijn, ten gevolge daarvan en van eenige buitenlandsche orders, tot op ƒ 7 à 8 gerezen.

Nieuwe Oostzeesche en Deensche (graauwe) hebben hooge prijzen bedongen, die later bij meerderen aanvoer lang niet te maken waren. Toen echter à ƒ $10\frac{1}{2}$ en 11 goede kwaliteit geveild werd, is daarvan het grootste gedeelte vlug verkocht, en op dit oogenblik van al het aangevoerde maar weinig over. De kwaliteit is, hoewel wat onzuiver, goed, en de kook algemeen voldoende.

Enkele aangevoerde kleine partijtjes goede Oostzeesche en Deensche greene zijn à ƒ 11, $11\frac{1}{2}$ en 12 verkocht; de aanvoer daarvan was echter zeer gering.

BOONEN (witte) zijn eerst à ƒ 14, later nu eens dalende tot ƒ $7\frac{1}{2}$, en dan weder rijzende tot ƒ 11, tot in het begin van Junij steeds wel gevraagd gebleven; na dien tijd zijn slechts kleinigheden tot verschillende prijzen verkocht geworden.

De roode, geele, gestreepte en gekleurde buitenlandsche waarvan de toevoer vrij belangrijk is geweest, hebben goeden aftrek gevonden; echter hebben dezelve in den algemeenen achteruitgang der prijzen gedeeld.

Van nieuwe witte of bruine hebben wij nog geenen aanvoer, uitgenomen een klein partijtje gekleurde buitenlandsche, dat nog onverkocht is.

Van nieuwe Paardenboonen schijnt het gewas zelfs klein, en daarvan is reeds tamelijk veel verzonden; van ca. ƒ 7 zijn de prijzen tot op ƒ 8 en $8\frac{1}{2}$ gerezen, en betaald men nu ook ongeveer de laatste notering.

Er is hier zeer weinig voorraad. Ook buiten 's lands zullen de voorraden niet groot zijn, en door de in naburige landen bestaande behoefte en betaald wordende hoogere prijzen, zal er waarschijnlijk niet veel aan onze markt gebragt worden.

Het aangevoerde zal tot nu toe bedragen: Oostzeesche graauwe Erwten ca. L. 200, dito groene en witte dito 80 à 90, Deensche graauwe dito 50 à 60; dito groene en witte dito 10. De voorraden, in de eerste hand wordt berekend te zijn: Nieuwe Oostzeesche graauwe Erwten 80 à 90; dito dito witte dito 50 à 60; dito Deensche graauwe dito 50 à 60; jarige Oostzeesche en Deensche graauwe dito 250 à 300; dito witte dito 200 à 250; dito buitenlandsche witte Boonen 50 à 60; dito Paardenboonen en Tuinboonen 100. Van jarige en nieuwe Linsen en groene Erwten is de voorraad niet noemenswaardig.

AMSTERDAM, 2 Januarij.

Koffij. De afdoening der 100,000 b. Koffij bij de N. H. M., hebben wij reeds gemeld, daarvan bedongen 50,000 b. den opgehouden prijs en 50,000 b. ½ c. daarboven goed ord. Cheribon is niet onder 21 c. meer te koop.

Koffij zonder omzettingen bij vaste prijzen.

Tabak geheel lusteloos, slechts 15 vaten ex Garonne werden uit de eerste hand afgedaan.

Ruwe Suiker met weinig handel, men verwacht spoedig eenige partijtjes aan de markt.

Geraffineerde op levering in Februarij e. k. werden voor aanzienlijke partijen vorige prijzen besteed. Stroop ƒ 29.

Tarwe 130 ℔ b. Pools. ƒ 373; 126 ℔ dito ƒ 358, 362; 124 ℔ roodb. dito ƒ 335; 128 ℔ b. Pools. ƒ 366; 128 ℔ roodb. Stett. ƒ 356; 128 ℔ witb. Pools. ƒ 372; 130 ℔ b. Pools. ƒ 364, in ent.; 125 ℔ b. Pools. ƒ 354; 124 ℔ Vries ƒ 346; 124, 125 ℔ dito ƒ 342, 346, a. d. Zn., in cons.

Rogge 122, 123 ℔ Pruis. ƒ 282, 285, in ent.

Garst 115 ℔ p. j. Deens. ƒ 207, in ent.; 109 ℔ ger. o. dito ƒ 186 in cons.

Haver 84 ℔ N(fijne ƒ 163.

Boekweit 121 ℔ N. Vriesche ƒ 244; 118 ℔ Gron. Zand. ƒ 235; 120 ℔ Amersfoort ƒ 245.

Koolzaad. Elve £vl. 57. Deensch 55. Op 9 vaten Olie, in Oct. £vl. 59. *Raapolie* per 6/w. ƒ 36; Vliegend 35; primo Mei $34\frac{1}{2}$, 34; Sept. $34\frac{1}{2}$; Oct. $34\frac{1}{2}$. *Lijnolie* per 6/w. ƒ 32; Vliegend 31. *Hennipolie* per 6/w. ƒ 34; Vliegend 33. *Raapkoeken* ƒ 70, 72. *Lijnkoeken* (harde) 104 ƒ 11, 13.

LEIDEN, 2 Jan. *Boter* met een flaauwe markt genoteerd van ƒ 4 tot ƒ 38; *Tarwe* willig ƒ 12 a ƒ 12,25, pr. Mud; *Rogge* idem ƒ 9,80 a ƒ $10\frac{1}{4}$, pr. id; *Garst* ƒ 5,90 a ƒ $6\frac{1}{4}$, pr. id; *Haver* ƒ 4 a ƒ 5,20, pr. id.; *Duivenboonen* ƒ 8, pr. id.; *Paardenboonen* ƒ 7 a ƒ $7\frac{1}{4}$, pr. id.; *Rund- en Ossenvleesch* 25 cents de 5 ons; *Schapenvleesch* flaauw 20 cent; *Kalfsvleesch* 25 cent.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

2 JAN.			gebl.	4 JAN. $4\frac{1}{2}$ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$59\frac{3}{4}$	$59\frac{7}{16}$	à	$59\frac{5}{8}$	$59\frac{7}{16}$
Dito Dito	3	»	$71\frac{5}{4}$	$71\frac{5}{8}$	»	$71\frac{3}{4}$	$71\frac{5}{8}$
Dito Dito op resc.	3	»		$71\frac{5}{8}$	»	$71\frac{5}{8}$	$71\frac{3}{8}$
Dito Dito	4	»	$92\frac{5}{8}$	92	»	$92\frac{5}{8}$	92
O. I. Leening	4	»			»		
Amortis. Syndic.	$4\frac{1}{2}$	»			»		
Dito Dito	$3\frac{1}{2}$	»	$89\frac{1}{4}$	89	»		
Handel-Maatschappij	$4\frac{1}{2}$	»	174	$172\frac{5}{8}$	»	$173\frac{3}{4}$	$17\frac{5}{8}$
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg	$4\frac{1}{2}$	»			»		
Aand. Holl. S. M.		»			»		
BELGIE,	$4\frac{1}{2}$	»			»		
Dito	$2\frac{1}{2}$	»			»		
Dito bij Rotschild	$2\frac{1}{2}$	»	$51\frac{3}{4}$		»		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»	$21\frac{1}{2}$	$20\frac{7}{8}$	»	$21\frac{1}{8}$	$20\frac{15}{16}$
Dito bij Dito onb. ct.	5	»	21	$20\frac{1}{16}$	»	$20\frac{13}{16}$	
Dito	3	»	38	$37\frac{7}{8}$	»		
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»		$31\frac{11}{16}$	»	$31\frac{3}{4}$	
Coupons Ardoins		»	$18\frac{3}{8}$	$17\frac{7}{8}$	»	18	
Passive		»			»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest.		»			»		
PORTUGAL, te Londen	3	»	$39\frac{1}{8}$	39	»	$39\frac{1}{8}$	
Dito Dito	4	»	$38\frac{1}{8}$	$37\frac{3}{8}$	»	$38\frac{1}{8}$	$37\frac{11}{16}$
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»			»		
RUSL. Ob. H. 1798 en 1816	5	»	$106\frac{1}{4}$	$105\frac{7}{8}$	»	$106\frac{1}{4}$	$105\frac{7}{8}$
Dito Dito 1828 en 1829	5	»			»		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»		$96\frac{5}{8}$	»	$96\frac{3}{4}$	
Dito bij Hope	4	»	$88\frac{7}{8}$	$88\frac{5}{8}$	»	$88\frac{7}{8}$	
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	88	$87\frac{3}{4}$	»	$87\frac{7}{8}$	
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»			»		
Cert. van Dito	6	»	$70\frac{3}{4}$	$70\frac{5}{8}$	»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		ƒ			»		
Dito Dito fl 500		»			»		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt.			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën			$4\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$	»		

Oostenrijk, Met. 5 pCt. $104\frac{1}{2}$ Obl. Goll en C°. 4 pCt. 97; Braz. $89\frac{5}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$; Mex. $21\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{5}{8}$; Gren. $20\frac{11}{16}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{11}{16}$; Ecuador $2\frac{1}{2}$; Ven. $40\frac{3}{4}$.

Koers van het Geld: Beleening 4 pCt., Prolong. $3\frac{1}{2}$, 4 pCt. Wissel-Disconto 4 pCt.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg $35\frac{5}{16}$; Zigt dito $35\frac{5}{8}$; 2/m. Londen 11.$92\frac{1}{2}$; Zigt Londen 12.—; 3/m. Lisbon. $41\frac{3}{4}$; 3/m. Porto $41\frac{3}{4}$; 2/m. Petersb. $1.88\frac{1}{2}$.

MENGELWERK.

DE KATHOLIEK.

Aan dit Tijdschrift een afzonderlijk artikel wijdende, is dit geenszins met het doel, om onze ontledingsgave aan zijnen inhoud te wagen, en nog veel minder, om zijne verspreiding door eene aanbeveling te bevorderen, welke het niet behoeft, en die, zou zij iets anders zijn, dan eene hoogklinkende, maar weinig afdoende ijdeltuiterij, door eene kritische beschouwing van zijnen inhoud moest gestaafd worden, — waartoe wij ons gaarne onbevoegd verklaren. Wanneer wij van *de Katholiek* opzettelijk spreken, is meer aanspraakloos, als ons voegt, onze bedoeling. Niets toch beoogen wij daarmede, dan opentlijk ons zielsgevoel te kwijten en de hulde onzer dankbaarheid te brengen aan hen, die zoo verweerend als strijdend, zoo de tegenstanders beschamend als hare vrienden bemoedigend, de regten der katholijke wetenschap nu vijf jaren lang deden gelden; en ze deden gelden met zulk een volheid van kennis, met zulk een schitterend talent, met zulk eene heilige en wegslepende overtuiging, dat ook in dit land, — in dit land der godsdiensttwisten, in dit land van onverdraagzaamheid, in dit land van blakenden haat tegen ons, Katholijken, — dat ook zelfs in dit land haar eene plaats verzekerd is aan de spitse van alle overig wetenschap onderzoek. Een verkwikkelijk, een zaligend resultaat, voorwaar, voor ons, kinderen van het Katholicisme! een resultaat, waarin de bijstand Gods zigtbaar is en voor hetwelk wij hun, die dezen zegepraal met moed en volharding bevochten, onzen opregten dank verschuldigd zijn! een resultaat, eindelijk, door *de Katholiek* reeds in vijf jaren verkregen, terwijl nog niets van zijne levenskracht is verminderd, en zijne eerste vruchten eenen nog rijkeren oogst beloven — een resultaat, cindelijk, dat het besef in ons verlevendigd, wat door inspanning de Katholijken vermogen, wat door inspanning onmisbaar eens hun deel zal worden!

In eene ontwikkeling van dit alles te treden, zou eene voldoening zijn voor ons hart, maar ons noodzakelijk tot eene te groote uitvoerigheid wegslepen: wij mogen daarom ons verlangen niet inwilligen, maar bepalen ons, ter billijking onzer vorige dankbetuiging, tot eenige weinige punten, die meer onmiddelijk op *de Katholiek* betrekking hebben.

Vijf jaren is het nu, dat hij optrad, — dat hij optrad, in breede trekken krachtig *den tegenwoordigen toestand van het Protestantisme* afschetsende, en, naar aanleiding dier schets, op profetischen toon zijn nabijzijnde val verkondigende. Zij klinken ons allen nog in de ooren, die bezielde woorden mijns dierbaren Meesters, wiens naam hier te verzwijgen mij schier ondoenlijk zou zijn, ware het niet, dat die naam toch reeds op aller lippen zweeft: »Wie nu, riep hij uit, wie nu, bij het beschouwen van het gevecht, dat zoo vele dwalingen met hun eigen beginsel hebben aangevangen, kan het eenen anderen naam geven dan van puinen, die over puinen storten; meent niet, bij de hervorming der hervorming, de ontkenning der ontkenning, de vernietiging der vernietiging, eenen draaijenden afgrond in te zien?... In waarheid, vervolgt hij, wij hadden regt het Protestantisme met bouwvallen en instortende puinen te vergelijken; het is de stad des ondergangs; het protesteerde tegen de waarheid, en moet bij gevolg eenmaal, gelijk het thans doet, tegen zich zelf en den Bijbel protesteren. Tot hoe ver is het gekomen? Dat het reeds bewustzijn van zich zelve verkregen heeft, en zoo het immer mogelijk ware, dat eene dwaling zich voor dwaling erkennen kon, die bekentenis zoude afleggen. Het erkent zijnen ondergang op de eenigst mogelijke wijze, waarop het denzelven erkennen kan, met verschoonende bewoordingen, aan den dood eenen overgang te noemen en in de waarheid des Christendoms eene verandering te belijden, waarbij het *ja neen* wordt. Ach, het is grievend, het in Europa verscheurend, in zoo vele landen van Europa, de zich afscheidenden te hooren jammeren, dat men hun den Christus ontrooft; maar het is bij eenig nadenken nog akeliger en zwarter, als men sommige met den ganschen toestand bekende, onderzoekende en door hunne wetenschap of maatschappelijk standpunt hooggeplaatste Protestanten, nog in het uiterst nur ziet stand houden, en hoort, hoe zij, zich zelven en anderen, een ijdelen troost toesprekend, in den ondergang van hun Jeruzalem de komende verlossing daarvan begroeten. Het schijnen geheimzinnige profeten, op hare puinen nedergezeten, die, terwijl verwoesting en instorting kraken om hen heen, het oog naar de toekomst geslagen, uitroepen: morgen! morgen! wij hebben een teeken gezien: morgen is alles voltooid!"

Maar wij laten ons weer door onze verrukking vervoeren. Waar zou het heen, zoo wij een terugblik wierpen op de tallooze monumenten der katholijke wetenschap, door *de Katholiek*, gedurende zijn vijfjarig bestaan, opgerigt? Wij zouden niet weten waar te eindigen. Eene keuze er in te doen, ware zelfs onmogelijk. Verwijlen wij daarom slechts een oogenblik bij het laatste gedeelte, waarmede hij zijnen vorigen jaarkring besluit, zelfs eene vlugtige beschouwing daarvan billijkt het dankoffer; dat wij zijne Redactie brengen.

Drie bestanddeelen dan maken voornamelijk zijnen inhoud uit. Het eerste is eene stoute beoordeeling van eene verpletterende geleerdheid, van het werk des Leidschen Hoogleeraars Scholten, getiteld: »De leer des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes;" het tweede is het onderdeel van eene studie op den ontwikkelingsgang van de geschiedenis der katholijke kerk, naar aanleiding van »de geschiedenis der kerkhervorming in tafereelen, door B. ter Haar," — eene studie, welke in een ander land alleen voldoende zijn zou, om den auteur eene welverdiende beroemdheid te bezorgen; het derde is eene meesterlijke ontleding van de protestantsche vereeniging »Christelijk Hulpbetoon" te 's Gravenhage. Het hooge gewigt dier drie onderwerpen springt, dunkt ons, reeds uit de enkele opgave der titels in het oog. De aanval van Prof. Opzoomer had aan het werk van Scholten een *relief* gegeven, hetwelk het in dubbele mate belangrijk maakte voor ons, Katholijken, bij herhaling te vernemen, welke groote bedenkingen er tegen de opvatting der beide kampvechters van dit cardinale punt van de leer onzer Kerk waren in te brengen, en welke opvatting het katholicisme aan de hunne heeft over te stellen: het was te verwachten, dat *de Katholiek* ons verlangen zou bevredigen: een oogenblik geduld slechts, — en *de Katholiek* wijst ons de dwaalbegrippen van de rationalist met den vinger aan, en herdenkt de oorspronkelijke en onverbasterde leer der kerk. — Heeft het leerstuk te lijden onder de handen der tegenstanders, die het onzer kerk ontroofden, hare geschiedenis heeft niet minder van hunne ligtzinnigheid, om niet te zeggen van hunne trouweloosheid, te verduren. Maar, geen nood: heeft de heer ter Haar het talent zoo wat fabeltjes te verdichten en zaam te knutselen, die hij der goede menigte dan voor »Kerkelijke geschiedenis" zou willen opdringen, — *de Katholiek* blijft niet ten achter, en de kracht der door hem verkondigde historische waarheid doet de logentaal der verdichting verzwinden als waterbellen in de lucht. Daarop heeft *de Katholiek* ons geleerd altijd staat te kunnen maken; geene

nieuwe leer wordt verzonnen, geen hoon der waarheid of der Kerk aangedaan — of terstond is hij vaardig, en moedig voorwaarts tredende, slaat hij den logengeest te pletter. Maar er is meer nog. Onze tegenstanders zijn er niet mede tevreden, de dogmatische en historische waarheid te schenden en te verwringen naar de maat van hun bekrompen nationalisme — wat op het gebied des geestes wordt uitgebroeid, moet tot verwerkelijking worden gebragt in het maatschappelijk leven. Van daar al die instellingen, wier eenig levensbeginsel, zoo het een levensbeginsel mag genoemd worden, schijnt te zijn: haat tegen de Katholijken, en een pogen naar aaneensluiting en zamenhang, der gehate Katholijke eenheid ten spijt! Doch zouden zij der aandacht van *de Katholiek* kunnen ontgaan — die vijandige instellingen? Slaat zijne laatste aflevering op en leest daar het met demosthenische gloed en kracht uitgesproken oordeel over »Christelijk Hulpbetoon" te 's Gravenhage, en zegt ons dan of hij kan verdacht gehouden worden het dagelijksch leven onopgemerkt te laten?

En daarom dank en zegen aan *de Katholiek*, die bij ons de Katholijke wetenschap in haren alouden luister hersteld heeft; heil en dank aan hen, die bij elk onzer schreden, én in de wereld des geestes, én in de wereld om ons heen, ons het rigtsnoer in handen geeft, dat ter waarheid leidt; heil en dank aan hem, die ons sterkt met de leer der waarheid en onzer ontwikkeling naar hooger zoo rusteloos bevordert: Gods zegen blijve op hem rusten, op hem en op hen allen, waaraan wij al dat goede verschuldigd zijn, opdat hij nimmer ophoude mede te werken aan de vestiging en uitbreiding van Jezus rijk op deze aarde. R.

DE MISSIEN VAN NOORD-AMERIKA.

Het dagblad *l'Univers* bevatte dezer dagen een bijzonder berigt uit New-York, dd. 25 November jl., te belangrijk, dan dat wij een oogenblik zouden aarzelen, het onzen lezers in zijn geheel mede te deelen:

»In mijn laatsten brief heb ik u onderhouden over de missien van Oregon, en hoe deze landstreek onlangs tot eene kerkelijke provincie verheven is, die door een Aartsbisschop wordt bestuurd. Heden wensch ik de aandacht der Katholijken te vestigen op een uitgestrekt gedeelte van Noord-Amerika, alwaar het geloof nog niet is doorgedrongen en dat zelfs nog niet is aangewezen aan den ondernemenden ijver van eenige evangelie-predikers. Overal elders, van de IJszee tot de landengte van Panama, zijn de bakens gesteld en verspreidt zich het katholicisme onder de leiding van vrome herders. Zoo zijn de Noordelijke Engelsche Bezittingen in acht bisdommen verdeeld, waarvan er vier in Canada, en de vier overige in Newfoundland, New-Schotland, Nieuw-Brunswijk en aan de Hudsonsbaay gevonden worden; in de Vereenigde Staten telt men er twee en twintig, in Mexico elf en in Oregon drie. Ongetwijfeld zijn deze verschillende bisdommen geenszins van zulk een aantal geestelijken voorzien, als met de behoefte der godsdienst overeenkomt, maar de organisatie bestaat, en de missionaris vindt dadelijk bij zijne aankomst een kerkelijk opperhoofd, die hem zijne plaats aanwijst en hem een werkkring voorschrijft.

»Even als een leger, waarvan men de kaders heeft bewaard, spoedig nieuw aangeworven manschappen afrigten en met alle noodige bekwaamheden toerusten kan, even zoo werden ook de pas gewijde jeugdige priesters, onder de tucht en naar het voorbeeld van ondervindingrijke prelaten, al zeer spoedig tot geoefende en tegen den strijd geharde soldaten gevormd. In al die omschrijvingen, waarvan wij zoo even gesproken hebben, is niet begrepen, wat men noemt, het groote Indische district der Vereenigde Staten, ten westen door Oregon, ten noorden door het apostolisch vicariaat van de Hudsonsbaai, ten zuiden door Texas en ten oosten door de rivier de Missouri begrensd. Het beslaat eene uitgestrektheid van 180,000 vierkante mijlen, en wordt door vele honderd duizenden Indianen bewoond.

»De adem van het goddelijk woord blaast derwaarts, waar God dien wil heenwenden. Waarom is aan deze volksstammen het Evangelie nog niet verkondigd? Zij hebben zich meermalen vertoond op den weg der missionarissen, maar deze, als door eene hoogere magt gedreven, hebben nooit in hun midden vertoefd. Intusschen is langs dáár de regte weg voor de Eerw. PP., die zich van de Vereenigde Staten naar Oregon begeven, en de wilden, die deze vrome reizigers ontmoeten, hebben hun altijd eerbied betoond en hun dikwerf gevraagd, hoe zij den grooten Geest moesten aanbidden. Mogen de Roodhuiden soms aan blanke gelukzoekers ontrouw zijn geweest, de Zwartrokken hebben hun altijd achting ingeboezemd. Maar God wil e ongetwijfeld eerst in Oregon magtige hulpmiddelen verzamelen, en groote dingen tot stand brengen, opdat de aandacht der christenheid mogt gevestigd worden op die streken, welke met even groote weldaden konden begiftigd worden. Mogen zij daarvan niet lang meer verstoken blijven! Moge de godsvrucht van het een of ander geestelijk gesticht van een heiligen naijver ontgloeijen bij het aanschouwen der wonderen, waarvan de Rots-gebergten getuigen zijn, en wij zullen weldra de Zwartvoeten en de Reehuiden hunne moordtuigen zien nederleggen, en, op het voorbeeld der Plathoofden en andere volksstammen, tot ijverige Christenen bekeerd worden. Dit is de wensch van den Eerw. P. de Smet zelven, den grooten apostel van Oregon. In een brief, dien hij omstreeks het einde van het afgeloopen jaar aan Mgr. den Bisschop van New-York schreef, en dien de Prelaat eerst nu ontvangen heeft, noemt de onvermoeide Jesuit dat uitgestrekt gebied een onvruchtbaren akker, die slechts verlangt ontgind te worden. Van den top zijner Rotsgebergten, ziet hij neder op die onmetelijke velden, even als Mozes het beloofde land beschouwde. Het is hem niet gegeven, zelf daarin door te dringen, maar hij noodigt andere Josue's uit, hunne tenten in het land van Kanaän op te slaan.

Trouwens men maakt reeds jaarlijks een begin met het ten uitvoer brengen dezer plannen. De Jesuiten van Saint-Louis hebben eene missie, en de Religieusen van het H. Hart eene school bij de Potowatomies. Mgr. de Bisschop Dubuque heeft onlangs twee priesters naar de Sioux van de St. Peter-rivier gezonden; maar deze twee gestichten zijn nabij de grenzen der Vereenigde Staten gelegen, en men zal niets duurzaams, niets grootsch verkrijgen, zoolang niet een op grooter schaal ingerigt geestelijk gesticht eene vaste woonplaats vestigt in het midden dier streken. Sommige min diepdenkende lieden vragen zich af, of het werk van de wedergeboorte der Indianen mogelijk zij, en of het verdient ondernomen te worden? Zij denken, dat, zoodra de uitgewekene Europeanen deze streken zullen hebben ingenomen, de zamenwoning met de blanken aan de inboorlingen nadeel zal toebrengen; dat het misbruik van het *vuurwater* de nieuwbekeerden zal bederven, en dat verdierlijking, ziekten en de onmenschelijke handelwijze der blanken de stammen der inboorlingen allengs zullen doen verdwijnen. Tot staving van hun gevoelen halen zij de Vereenigde Staten aan, alwaar de Roodhuiden uitgeroeid, en altijd tot zedebederf verleid en teruggedrongen zijn door deze zonen der beschaving. Maar, gesteld zelfs, dat deze geheele uitroeijing van het Indiaansche volksras eene ramp ware, dan nog zal zij niet voltooid worden, vóór dat er eene eeuw zal verloopen zijn. In dien tusschentijd kan men vele geslachten in vrede de weldaden van het Christendom doen genieten, en millioenen kinderen ten hemel zenden door de genade van het H. Doopsel. Is er meer noodig, om den ijver der missionarissen aan te moedigen? Bovendien zullen zich onder de eerste landverhuizers ook een aantal Katholijken bevinden. Moeten deze dan niet door priesters ontvangen worden, om den gloed des geloofs in hen te onderhouden? Tot in de laatste tijden heeft het katholicisme in de Vereenigde Staten kinderen verloren, in plaats van gewonnen. En dit is niet te verwonderen. Door het volslagen gemis aan geestelijke troost en bemoediging begonnen de ongelukkige Ieren, die uit Europa herwaarts gekomen waren, hunne godsdienst te vergeten. Indien dus de missionarissen zich altijd op de voorposten der volkplanting bevinden, dan zullen zulke betreurenswaardige gevolgen onmogelijk worden gemaakt. Immers, de Protestanten zelven getuigen van den gelukkigen invloed, dien onze missiën op de Wilden te weeg brengen. In een onlangs uitgegeven werk vind ik het volgend contrast, zeer naïf opgeteekend door de pen van een Puritein, die niet schijnt te beseffen, tot welke gevolgtrekkingen dergelijke feiten aanleiding moeten geven. (*)

»De methodisten bezitten in Oregon twee missiën, die als rijk en aanzienlijk kunnen beschouwd worden. Eene dezer standplaatsen bestaat in twee groote hoeven, een magazijn en beduidende kudden rundvee, paarden en varkens. Men zegt, dat aldaar met de inlanders een winstgevenden handel in specerijen en kramerij gedreven wordt. De andere standplaats heeft ook een magazijn en deze doet zaken in koopmansgoederen. Ook hebben de methodisten aldaar eene pers, waarop zij godsdienstige boeken drukken ten gerieve der Indianen. De katholijken hebben ook op dat grondgebied vele geestelijken, die met even veel ijver als zelfsverloochening zich op de bekering der wilden toeleggen. Ik heb geene genoegzame inlichtingen aangaande het getal dezer missionarissen. Zij stonden nog onlangs onder de leiding van zekeren priester, de Smet genaamd, een pater jesuit, en zij hebben onder de Indiaansche volksstammen een aanzienlijken invloed uitgeoefend."

Het schijnt, dat deze eerw. specerijhandelaars niet genoeg op den verkoop hunner waren verdienden, dewijl zij, sinds dien tijd, om het juist uit te drukken, hun winkel gesloten en Oregon verlaten hebben. Tot dusverre had de voorzigtige Ulijsses alleen zich als een koopman in snuisterijen verkleed; maar Achilles zelf kan uit die handelaars in garen en naalden niet door de bedienaars van het H. Evangelie worden herkend.

Het Amerikaansch publiek verneemt niet slechts met belangstellende aandacht den voortgang der katholijke missiën in onze dagen, maar leest ook even gretig de werkzaamheden der missionarissen in de laatste eeuwen. Een Protestantsch predikant, Dr. Kip genaamd, heeft onlangs alles wat op de Vereenigde Staten en Canada betrekking heeft, uit de oude *Stichtende Brieven* in het Engelsch overgezet (2). Deze verzameling in twee deelen wordt voorafgegaan door een voorberigt, waarin aan de deugden der Jesuiten zulk een lof wordt toegekend, als niet beter door de pen van den ijverigsten Katholijk had kunnen geschieden. Bij het lezen dezer treffende Brieven zullen vele vooroordeelen vernietigd worden, en het werk zal des te meer de gemoederen verlichten, daar men des te minder wantrouwen jegens hetzelve koesteren zal, wegens den roem van den eerwaarden uitgever. De geschiedschrijvers der Vereenigde Staten, en inzonderheid de heer Bankroft, thans gezant te Londen en schrijver eener voortreffelijke geschiedenis van zijn vaderland, hebben uit de *Stichtende Brieven* grootendeels hunne stof geput. Dáár alleen vonden zij uitvoerige bescheiden aangaande de vijf groote Irokesche natiën, die magtige volksstammen, voormaals de gebieders in de streken, waaruit zij thans verdwenen zijn. Onder de eerste puriteinen van Nieuw-Engeland bevonden zich vele geletterden, maar in hunne verwaande geleerdheid zouden zij het ver beneden zich geacht hebben, zich op het navorschen van de geschiedenis der Indianen toe te leggen, zoodat de kronijken dier volksstammen met hen zelven zouden zijn verloren gegaan, indien niet onze priesters dáár geweest waren, om de overleveringen der Indianen te boek te stellen. — Indien een ondernemende schansgraver, in de eenzame streken van Amerika verloren, een bosch van honderdjarige boomen binnendringt, dan waant hij zich de eerste blanke te zijn, die de afgelegen schuilhoeken van dat bosch doorkruist, tot hetwelk de beschaving nog niet is doorgedrongen. — Maar, eensklaps ontdekt hij op de schors van den oudsten eikenboom eenige regelmatige teekens..... Het is het kruis en de lelie, welke de Jesuiten, even getrouw aan hun koning als aan God, op den eindpaal hunner apostolische togten diep in ieder boomstam hebben gegrift. Dan erkent de mensch, die aldaar aardsche welvaart komt zoeken, dat de verkondigers van het Christendom lang voor hem deze streken hebben bezocht. Zoo ook vindt de historieschrijver, die zich, door verschillende bijdragen en vergelijkingen een denkbeeld van de voormalige inboorlingen gevormd had, zijne theoriën door feiten vervangen, wanneer de boeken onzer missionarissen hem toevallig in handen komen.

»De *Annalen van de voortplanting des Geloofs* zullen insgelijks eenmaal tot volks-archiven verstrekken aan de stammen, die door God tot den rang der natiën zullen verheven worden; want wie durft ons de verzekering geven, dat niet op eenig eiland van Oceanië een groot volk zal ontstaan? Echter ware het te wenschen, dat wetenschap en geschiedkunde in de Annalen eene grooter plaats besloegen. Doch van deze nieuwe stichtende brieven worden 170,000 exemplaren gedrukt en de kosten daarvan, benevens de overzetting in negen talen komen jaarlijks op 230,000 francs aan het genootschap te staan. De verstandige bestuurders beseffen, en niet zonder reden, dat eene grooter uitbreiding de onderneming te zeer zou drukken, en deze bedenking brengt hen tot de noodzakelijkheid om de stukken, die hun worden toegezonden, aanmerkelijk te besnoeijen. — Zou men die ongebruikte bijzonderheden, voor zooverre zij den voortgang des geloofs niet betreffen, niet kunnen bijeenhouden, om ze later afzonderlijk uit te geven? Het grootst getal inteekenaars stelt hierin wel niet het hoogst belang, maar zij zouden evenwel allergewigtigste bijzonderheden bevatten voor de land- en volkenkunde van deze overzeesche gewesten, zoodat zulk een jaarlijksch bijvoegsel bij de Annalen ten voordeele van het genootschap een goeden aftrek vinden zou."

(*) Scenes in the Rocky-Mountains, by a New-Englander. Philadelphia, 1846. Bladz. 222.

(2) The Early Jesuit Missions in North-America. Translated bij Rev. W. J. Kip, New-York, 1846.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.